

ULUSAL MİMARLIK DÖNEMİ EĞİTİM YAPILARINDA ÖRTÜ SİSTEMİ: ETİLER İLKOKULU ÖRNEĞİ*

UPPER STRUCTURE SYSTEM IN EDUCATIONAL BUILDINGS IN THE NATIONAL ARCHITECTURE PERIOD: THE CASE OF ETİLER PRIMARY SCHOOL

Osman DOĞANAY¹, Birgül KÖKSAL MUŞTU² Kısmet BACAK³

Gönderim Tarihi: 06.10.2023

Araştırma Makalesi

Kabul Tarihi: 14.12.2023

Öz

Ulusal Mimarlık kavramı, Cumhuriyet döneminin ilk yılları olarak karşımıza çıkmaktadır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte toplumda köklü değişimler meydana gelmiş olup bu değişimin başında mimarî ve eğitim gibi unsurlar da gelmektedir. Modernleşmeyle birlikte Cumhuriyetin erken dönemlerinde farklı bir mimarî üslup ortaya çıkmıştır. Eğitim yapıları içerisinde bu yeni üslup kendisini en çok ilkökuller yapılarında göstermektedir. Bu dönemde temel eğitimin verildiği ilkökullara önem verilmiş, Anadolu'nun pek çok kentinde, hızlı bir şekilde ilkökuller binası inşa edilmesine başlanmıştır. İnşa edilen bu yeni eğitim yapıları I. Ulusal Mimarlık Dönemi üslubunu yansıtmakta olup her biri dönem özelliğini göstermektedir. Tip projeler yapıldığı kentin coğrafi konumu ve nüfus yapısına göre farklılıklar göstermektedir. Bu proje büyük kentlerde çok katlı, köylerde tek kat uygulanmıştır. Bu eğitim yapıları büyüklüklerine göre değişim göstermekle birlikte genellikle simetrik, dikdörtgen bir plan şeması, orta akstan sağlanan ön ve arka girişler ile Marsilya tipi kiremit malzemeli kırma çatı söz konusu yapılarda ortak özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu projenin uygulandığı bir diğer eğitim yapısı Kemerhisar Etiler İlkokulu'dur. Çalışmanın konusunu oluşturan Kemerhisar Etiler İlkokulu'nun gerek plan şeması gerekse örtü sistemi, tipik bir Ulusal Mimarlık Dönemi özelliklerini yansıtmakta olup, Niğde ili Bor ilçesinin Erken Cumhuriyet dönemi mimarlık üretimine ışık tutması bakımından son derece önemlidir. Çalışma sonucunda Ulusal Mimarlık dönemi yapılarından olan Etiler İlkokulu'nun taşıdığı dönem özellikleri örtü sistemi özelinde ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarisi, İlkokul, Ulusal Mimarlık, Örtü Sistemi, Niğde, Kemerhisar.

Abstract

The concept of National Architecture also emerges in the first years of the Republican period. With the proclamation of the Republic, radical changes occurred in society, and at the beginning of this change were elements such as architecture and education. In this direction, a new architectural style emerged directly with modernization. This style is felt mainly in primary school buildings among educational structures. Importance was given to primary schools, where basic education was given, and reconstruction activities started in Anatolia's many cities. These newly constructed educational buildings reflect the I. National Period Architectural Style, each of them reflects the period's characteristics. Type projects vary according to the characteristics and needs of the place they are made. The same projects were implemented in village areas by reducing them to a single floor. Although these educational buildings vary according to their size, a symmetrical, rectangular plan scheme, front and rear entrances provided from the middle axis, and a Marseille-type tile-material hipped roof are standard features. Another educational structure where this project is implemented is the Kemerhisar Etiler Primary School building. Both the planning scheme and the cover system of the Etiler Primary School building, which is the subject of our study, reflect a typical National Architecture Period education structure and are extremely important in shedding light on the Early Republican period architectural production of the Bor district of Niğde province.

Keywords: Early Republican Architecture, Primary School, National Architecture, Upper Structure, Niğde, Kemerhisar.

* Bu çalışma, T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Başkanlığı tarafından desteklenen Tyana kazıları kapsamında yapılmıştır.

¹ Sorumlu Yazar: Prof. Dr. Osman DOĞANAY, Aksaray Üniversitesi Arkeoloji Bölümü osmandoganay@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7095-9466

² Sanat Tarihçisi Birgül KÖKSAL MUŞTU, University of Marburg, brglkksal@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4096-159X

³ Arkeolog Kısmet BACAK, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, kismetbacak@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5773-7060.

Giriş

I. Ulusal Mimarlık Dönemi'nin ilk etkileri Cumhuriyet'in ilanından önce Osmanlı İmparatorluğunun çöküş döneminde, 18. yüzyılda kendisini hissettirmeye başlamıştır. Osmanlı'nın çöküş dönemi ile beraber Batı üstünlüğü kabul edilmiş ve Avrupa kültürü ile yaşam tarzı Osmanlı topraklarına girmiştir. Avrupa etkileri öncelikle askeri alanda görülmüş ardından ise eğitim ve ekonomi gibi alanlarda ortaya çıkmıştır. Bu etkiler sonucunda yeni bir mimarî anlayışa da ihtiyaç duyulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda görülen en önemli yenilikler eğitim alanında karşımıza çıkmakta olup eğitimde önemli yenilikler meydana gelmiştir. Sultan III. Mustafa (1757-1774) döneminde başlayan eğitimdeki ilk çalışmalar, III. Selim (1774-1808) döneminde devam etmiştir (Başkan, 2016: 97-116). Eğitime çok önem verdiği bilinen Sultan II. Mahmut (1808-1839) döneminde çocuklar için İstanbul'da ilköğretim zorunlu hale getirilmiştir. Eğitim alanında yapılan yenilikler Sultan II. Abdülhamid (1876-1918) dönemine kadar aralıklı da olsa devam etmiştir. II. Abdülhamid döneminde eğitim alanına önem verilmiş ve yenileşme çalışmaları yapılmıştır. Modern eğitimin temeli olan ve çalışmalarına 1869 yılında başlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, II. Abdülhamid döneminde 1879 yılında uygulamaya konulmuştur (Parlak, 2018: 1). 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle eğitim alanında yeni gelişmeler yaşanmış ve bu yenilikler aynı zamanda Cumhuriyet Dönemi'nde meydana gelen değişikliklerin öncüsü olmuştur. Osmanlı Dönemi'nden itibaren eğitim alanında görülen değişiklikler yeni eğitim mekânlarının doğmasına neden olmuştur. II. Meşrutiyet'ten sonra ortaya çıkan 'Ulusal Mimarlık Akımı', önce İttihat Terakki Cemiyeti'nin, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra da hükümetin desteğini almıştır. 1930'lara kadar etkin olan bu akımdan dönemin tüm mimarları etkilenmiştir (Sözen, 1996: 28). Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın öncüleri Mimar Kemalettin Bey ve Mimar Vedat Bey olmuştur. I. Ulusal Mimarlık Akımı'nın temsilcileri arasında Guilio Mongeri, Mimar Muzaffer, Clemens Holzmeister, Ernst Egli, Falih Ülkü, Arif Hikmet Koyunoğlu, Necmettin Emre, Ali Talat, Ahmet Burhanettin Tamcı, Ekrem Hakkı Ayverdi ve Tahsin Sermet gibi dönemin önemli mimarları sayılabilir (Alsaç, 1973: 12-25).

Bu üslup, hükümet tarafından da desteklendiği için 1920'li yıllarda sayıca az olan Türk mimarlar arasında, I. Ulusal Mimarlık üslubu dışına çıkan pek fazla mimar olmamıştır (Arslanoğlu, 2001: 30). Akımın öncülüğünü yapan mimarlar, özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine özgü mimarî öğeleri farklı bir anlayışta yeniden ele almışlardır (Bozdoğan, 2012: 269). Yapıların planlarında ise genelde Batı'dan alınma olup, çoğunlukla Fransız Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğretilen mimarî üslubu yansıtan tasarım özellikleri göstermektedir. Bu dönem yapılarının planları simetrik olarak düzenlenmiştir. Akımın üslubu cephelerde vurgulandığı için yapıların plan ve yerleşim düzeni arka planda kalmıştır (Arslanoğlu, 2001: 31-32).

Ulusal Mimarlık üslubu benimsenerek oluşturulan tip proje esas alınarak inşa edilmiş eğitim yapılarının örtü sistemi değerlendirildiğinde, ilkökul binalarının tümünün geniş saçak ve kırma çatılı örtü sistemine sahip olduğu görülmektedir. Çalışmanın konusunu oluşturan Kemerhisar Etiler İlkokulu da gerek mimarî plan özellikleri gerekse örtü sistemi bakımından

değerlendirilmiş olup, erken dönem ilkokul binalarının örtü sistemleri ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Niğde ilinin Bor ilçesinde yer alan ve bölgede I. Ulusal Mimarlık dönemine ait tek eser olması nedeniyle özel bir önem taşıyan yapının dönem özelliklerinin ortaya konması ve korunması amacıyla bu çalışma oluşturulmuştur.

Ulusal Mimarlık Dönemi Eğitim Yapılarının Özellikleri

Erken Cumhuriyet döneminde halkın eğitim seviyesini yükseltmek adına ilkokul eğitimine son derece önem gösterilmiş, bu dönemde inşa edilen ilkokul binalarında ise Ulusal Mimarlık üslubu benimsenmiştir. 1930'lu yıllarda bu amaçla özellikle kırsal alanlarda yoğun bir şekilde ilkokul inşa faaliyetlerine başlanmıştır (Kul, 2011: 360). Bu dönemde mimar sayısının az olması ve her ilde mimar bulunmaması nedeniyle eğitim yapılarında Mukbil Kemal Taş tarafından ilk örnekleri hazırlanan tip projeler uygulanmıştır. Mukbil Kemal Taş tarafından tasarlanan Ankara'daki Gazi ve Latife Okulları'nın projesi erken dönem eğitim yapılarının pek çoğunda karşımıza çıkmaktadır (Sahtiyancı, 2020: 589). Bu sebeple tip proje ile inşa edilen erken dönem eğitim yapıları bazı farklılıklar dışında genellikle benzer mimarî özellikler sergilemektedir. I. Ulusal Mimarlık üslubu ile inşa edilen eğitim yapıları genellikle simetrik dikdörtgen plan şemasına sahiptir ve girişleri binaların merkezinde yer almaktadır. Köşeleri kimi örneklerde dışa taşkın kimi örneklerde yüksek yapılmıştır. Yapıların büyüklükleri inşa edildikleri bölgelere ve kullanacak öğrenci sayısına göre değişiklik göstermektedir (Parlak, 2018: 111). Derslikler, değişen eğitim ve mimarî anlayışına paralel olarak gelişme göstermiştir. Bu derslikler genellikle dikdörtgen bir plan şemasına sahip olup dar kısmında yazı tahtası bulunacak şekilde tasarlanmıştır. Eğitim-öğretim programına yeni giren beden eğitimi dersleri için okulların bahçesi geniş olmasına dikkat edilmiştir (Parlak, 2018: 80).

Ulusal Mimarlık Dönemi ilkokul binalarının inşasında genellikle betonarme yapı sistemi kullanılmıştır. Bununla birlikte yağma sistem kullanılan örnekler de bulunmaktadır. Yapıların örtü sistemlerinde de Marsilya tipi kiremit kaplamalı kırma çatı ortak özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır (Sahtiyancı, 2020: 589).

Ulusal Mimarlık Dönemi Eğitim Yapılarının Örtü Sistemi

Erken Cumhuriyet Dönemi ile birlikte eğitim yapılarına özgü planlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Çalışmanın ana konusunu oluşturan eğitim yapılarındaki örtü sistemi Ulusal Mimarlık Dönemi'ne özgü düzenlemelerle karşımıza çıkar. Bu üsluba özgü çatı konsolları, geniş ahşap saçaklar ve birçok süsleme ögesi yer almaktadır (Metin-Şahin vd., 2023: 453; Işık, 2010: 28). Bu dönemin eğitim yapılarının genel özellikleri arasında çatı sistemlerinde Marsilya kiremit kaplı kırma çatı örtüsü olduğu görülmektedir. Bununla beraber eğitim yapılarında geniş çatı saçakları ile birlikte paydaların kullanıldığı görülmektedir. Kırma çatı ile örtülü eğitim yapılarının birçoğu geniş saçakları pencere aralarına oturan eli böğründelerle desteklenmiştir (Metin-Şahin vd., 2023: 453). Dönemin mimarî akımına uygun olarak inşa edilen kamu yapılarının bir kısmı da sivil mimarîden esinlenerek yapılmıştır. Eğitim yapılarının genelinde gözlemlenen mimarî üsluplardan biri de köşelerden dışa çıkıntı oluşturan düzgün

kesme taş duvar örgüsünün saçak altlarına kadar uzandığı ve eğitim yapılarının birçoğunun geniş çatı konsollarıyla desteklenen ahşap saçaklara yer verildiği görülmektedir. Dolayısıyla yapının gelecek nesillere aktarılabilmesi ve dış etmenlerden korunabilmesi için örtü sistemi büyük önem arz etmektedir.

Kemerhisar Etiler İlkokulu

Kemerhisar Tarihi

Kemerhisar, Niğde ilinin Bor ilçesinde yer almaktadır. Kemerhisar kuzeyden Melendiz dağları, güneyden Toros dağları ile Bolkar dağlarının uzantıları arasında ve deniz seviyesinden 1146 m. yüksekliğindeki düzlükte yer alır.

Arkeolojik veriler, kentte yaşamın bilinen en erken evresinin M.Ö. 2 binli yılların ilk yarısından başlatıp günümüze dek getirmektedir. Kent, farklı dönemlerde farklı isimlerle anılmaktadır. Kappadokia Bölgesi'nin iki *metropolis*inden biri olan (diğeri Mazaka/Kaesarea = Kayseri) Tyana kenti günümüzde Niğde ilinin Bor İlçesi'ne bağlı Kemerhisar Beldesi'ne lokalize olunmaktadır (Strabon, 2000: XII 2.7) (Görsel 1). Kent, Hitit Döneminde Tuwanuwa olarak adlandırılmış ve Hitit Devleti'nin en önemli merkezlerinden birini oluşturmuştur (Gurney, 1961: 22). Hitit Devleti'nin M.Ö. 1200 dolaylarında yıkılmasından sonra bölgede onun ardılı olarak ortaya çıkan Geç Hitit Devletleri'nden biri olan Tabal Krallığı'nın egemenliği söz konusudur (Yiğit, 2000: 177). Tabal, sınırları ve sayıları sık sık değişen çok sayıda krallığı içine alan politik bir teşkilatlanmaya sahipti. Öyle ki III. Salmanassar (M.Ö. 858-824) dönemine ait kayıtlarda bu organizasyonun 24 krallıktan oluştuğu açıkça belirtilmektedir (Luckenbill, 1926: 579). Daha sonra bu yerel krallıklar, kuzey kesimde Sultanhan ve Kululu merkezli Tabal ve güneyde Tyanitis (Tyana/Kemerhisar'ın etrafını çevreleyen ovalık bölge) dolaylarında yer alan Tuwana olmak üzere iki büyük krallık şeklinde örgütlenmişlerdir (Burton 2005: 259; Bryce 2010: 95; Hild–Restle 1981: 299; Ksenophon, I: II. 1-19-21; Ramsay 1903: 386).

M.Ö. 500 dolaylarında Toros silsilesi Kilikia ve Kappadokia satraplığı arasında sınır oluşturmuştur. Pers Dönemi'nde şehir, Dana olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde Kyros, ağabeyi Pers kralı II. Artakserkses'e (M.Ö. 404-359) karşı taht mücadelesine girişmiş ve topladığı askerler ile birlikte Sardes'te büyük bir güç oluşturmuştur. Askerleri ile birlikte yola çıkan Kyros, Lykaonia'yı geçip Kappadokia'ya ulaşmıştır. Kappadokia'da dört gün süren yolculuk sonrasında Kyros ve birlikleri "*büyük ve zengin bir şehir olan Dana'ya*" varmışlar ve burada üç gün konaklamışlardır. Üç günlük mola sonrasında yola devam eden Kyros ve askerleri Kilikia yönüne doğru ilerlemişlerdir. Kapadokya Bölgesi içinde yer alan Tyana antik kenti, Toros sıradağlarının eteğinde, Anadolu'yu Suriye ile birlikte Filistin'e ve Mezopotamya'ya bağlayan yollar üstünde kurulmuştur. Tyana Hz. İsa'nın çağdaşı olan Filozof Apollonius'un doğum yeri olarak bilinir. Roma döneminde kent konumundan dolayı ayrıcalıklı bir yere sahiptir (Hild–Restle, 1981: 299).

325 yılında piskoposluk merkezi haline gelen Tyana, Doğu Roma İmparatoru Valens (364-378) Dönemi'nde, Kapadokya Bölgesi'nin 372 yılında kuzey ve güney olarak bölünmesiyle Küçük (Güney) Kapadokya'nın başkenti ilan edilmiştir. Anadolu'ya Arap akınlarının başladığı

dönemde Tyana, Bizans ve Araplar arasında sürekli el değiştirmiştir. Savaşlar sırasında yıkıma uğrayan kent, 810 yılında Abbasi Halifesi Harun Reşit ve 830 yılında Halife Mermin tarafından ele geçirilmiştir. Kaynaklarda Abbasiler döneminde kentte bir caminin inşa edildiği aktarılmaktadır. Ancak bu cami günümüze ulaşamadığı için yeri ve mimarî özellikleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. 835 yılında, Tyana Bizans İmparatorluğu egemenliğine bırakılmıştır. 11. yüzyılda Türklerin kente yerleşmesiyle kentte Türk egemenliği başlamıştır.

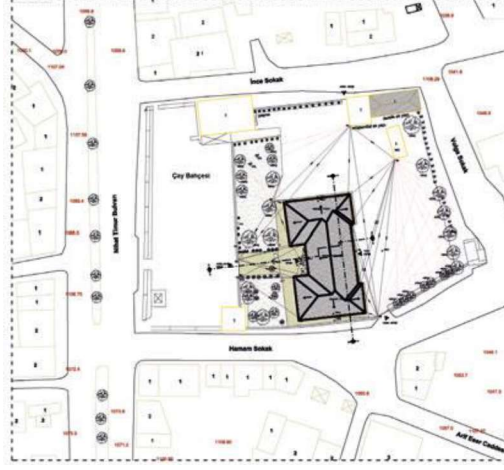
9. yüzyıldan başlayarak 16. yüzyıla kadar meydana gelen savaşlarda yıkıma uğrayan kent giderek önemini yitirmiştir (Bryce, 2012: 160). 11.-13. yüzyıllarda Tyana'nın bulunduğu bölge sırasıyla Büyük Selçuklu, Danişmendli, Anadolu Selçuklu, İlhanlı, Eretnalı ve Karamanlı hâkimiyetine girmiştir. 11. yüzyılda Anadolu'daki 45 metropolitlik arasında yer alan Tyana'da son metropolitin seçildiği 1369 yılına kadar Hıristiyan dînî yaşamının devam ettiği anlaşılmaktadır. 14. yüzyılın ikinci yarısından sonra kentte Türk nüfusu ağırlık kazanmıştır (Berges, 2002: 177).

Bölgedeki Osmanlı hâkimiyeti II. Bayezid (1481-1512) döneminde kurulmuştur. 1476, 1500 ve 1507 yıllarına ait vakıf tahrir defterlerinde Kilisehisar Niğde iline bağlı bir köy olarak kaydedilmiştir. 1518 yılı tahrir defterlerine göre ise Niğde sancağına bağlı Bor köyü ayrılarak nahiye haline getirilmiş, Kilisehisar köyü de Bor'a bağlanmıştır. Osmanlı döneminden de günümüze Sinan Bey Camisi, bir hamam ve Abdullah Hadepoğlu Konağı ulaşmıştır. Modern konutların arasında kalmış az sayıdaki kerpiç ev, 19. yüzyıl sonlarında 20. yüzyıl başlarında inşa edilmiştir. Çoğunlukla iki katlı olan kerpiç evler kullanılmadıkları için zamanla harap hale gelmiştir.

Etiler İlkokulu

Mukbil Kemal Taş tarafından hazırlanan tip projeler örnek alınarak inşa edilen Kemerhisar Etiler İlkokulu, Niğde ilinin Bor İlçesi, Kemerhisar Kasabası'nın, Cami Mahallesi'nde, 355 ada, 14 parsel üzerinde yer almaktadır (Görsel 1). Eğitim yapısının inşasına 1936 yılında başlanmış ve 1938 yılında Kemerhisar İlkokulu olarak hizmete girmiştir. Kemerhisar ismi ile 1968 yılında kadar hizmet vermiş ve ardından ismi Etiler İlkokulu olarak değiştirilmiştir (Akçaözoğlu vd., 2019: 275). Okul binası, 2016 yılında Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 1. derece korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Aynı yıl duvarlar ve döşemelerde görülen çatlaklar ve statik problemler nedeniyle tehlike arz ettiği düşünülmüş ve 1938 yılında eğitim hayatına başlayan okul binası boşaltılmıştır. 2017 yılında ise bina, Niğde Valiliği'nin onayıyla Tyana (Kemerhisar) Kazısı'nın çalışma ofisi ve deposu olarak kullanılmak üzere Kültür Bakanlığı'na kullanım izni verilmiştir. Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nca 2018 yılında onaylanan restorasyon projeleri doğrultusunda binada restorasyon ve güçlendirme çalışmalarına başlanmıştır (Aydoğan İşler ve İşler, 2009: 249). Tek katlı ve dikdörtgen plan şekline sahip olan yapı geniş bir avlu içerisinde yer almaktadır. Yapıya kuzeybatı ve güneydoğu akslarından giriş sağlanmakta olup toplam 510,4 m² alanı kaplamaktadır (Akçaözoğlu vd., 2019: 280).

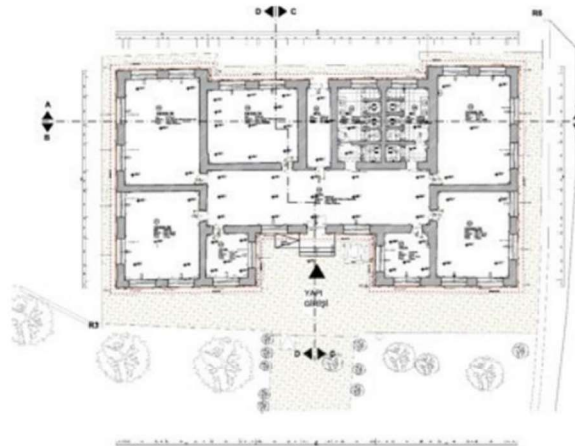
Ulusal Mimarlık Dönemi eğitim yapılarında gözlemlenen üslup anlayışı Etiler İlkokulu'nda da karşımıza çıkmaktadır. Çatı örtüsünün tavanı içten beyaz yağlı ahşap kaplamalı olup dıştan ise kırma çatı Marsilya tipi kiremitlerle kaplanmıştır. Dolayısıyla Anadolu'nun birçok merkezinde görülen geniş saçak ve kırma çatı örtü düzenlemesi burada da görülmektedir.

Görsel 1. Okulun Konumu.

Yapının Planı

Tek katlı olarak düzenlenen yapı, 32.20x18.00 m ölçülerinde olup kuzey-güney doğrultusunda simetrik dikdörtgen bir plan şemasına sahiptir. Yapının ana girişi batı cephesinden sağlanmakta olup bu kapı yapının cephesinden 4.25 m içeriye girinti oluşturmaktadır. Kapı önünde 1.50 m genişliğinde üç adet basamak yer almaktadır. Batı kapısı kuzey-güney doğrultusunda uzanan ve 4.53x17.90 m ölçülerinde bir hole açılmaktadır. Batı kapısının karşı aksında yer alan doğu kapısı ise 1.91x6.65 m ölçülerinde dar bir hole açılmaktadır (Aydoğan İşler ve İşler, 2009: 249). Yapı, altı derslik ve iki personel odasından oluşmaktadır. Derslik ve odalar kare ve dikdörtgen plan şekline sahip olup tümü hole açılmaktadır. Yapının özgününde tuvaletler yapının dışında yer almaktadır. Bununla birlikte günümüzde dersliklerden biri tuvalete dönüştürülmüştür (Akçaözoğlu vd., 2019: 279).

Görsel 2. Etiler İlkokulu Binası Rölövesi.

Okul binasının batı kapısının iki yanında, koridora açılan birer personel odası yer alır. Aynı ölçülerdeki simetrik olarak yerleştirilen odalar 3.60 m ölçülerinde kare planlıdır. Bu odalardan biri öğretmenlerin dinlenme yeri, diğeri ise müdür odası olarak kullanılmıştır. Bu yeni eğitim yapılarının kendi içlerinde yönetim birimleri oluşturulmuş müdür ve müdür yardımcıları tayin edilmiş, tüm okulların–merkezi bir yönetime bağlanması yönünde adımlar atılmıştır. Bu gelişmelerin mimarîdeki yansımaları öğretmenler odası, idareci odası gibi mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Sahtiyancı ve Benli Yıldız, 2020: 598). Simetrik olarak yerleştirilen derslikler dikdörtgen planlıdır (Akçaözöğlü vd., 2019: 280). Bu dönemde dersliklerin dikdörtgen forma sahip olmasının nedeni ise yeni eğitim yapılarının, oturma biçiminin ve ders müfredatının değişmesi sonucunda yeni kullanılmaya başlanan yazı tahtasının tüm öğrenciler tarafından görülebilecek biçimde tasarlanmış olmasıdır (Sahtiyancı ve Benli Yıldız, 2020: 598). Kuzey ve güneydeki ikişer derslik doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Doğu derslikler içten 6.00x8.57 m, batı derslikler ise içten 6.00x7.15 m. ölçülerindedir. Yapının orta bölümünde bulunan biri tuvalete dönüştürülmüş olan derslikler ise içten 6.00x7.25 m. ölçülerinde kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlıdır (Aydoğan İşler ve İşler, 2009: 249).

İç ve Dış Cephe Düzenlemesi

Kemerhisar Etiler İlkokulu'nun cepheleri incelendiğinde; geniş saçakları, örtü sistemi ve simetrik kurgu gibi özellikleriyle Ulusal Mimarlık Dönemi'nin temel özelliklerini yansıttığı dikkat çekmektedir. Cepheleri bakımından oldukça sade bir düzenlemeye sahiptir.

Yapı moloz taş yığma tekniği ile inşa edilmiş olup duvarlar dışta toprak zeminden 5.60 m yüksekliğindedir. Alttan tek basamaklı su basman, üstten ise geniş bir saçakla sınırlandırılmıştır. Yapının pencerelerinin alt hizasından zemine kadar olan duvarları sıvanmadan bırakılmış olup üst bölüm sıvalıdır. Köşelerde dışa çıkıntı oluşturan düzgün kesme taş duvar örgüsü görülür. Cepheleri de simetrik olan yapının her sınıfının dışa bakan duvarlarında ikişer, ofis odalarında birer olmak üzere cephelerde tek sıra pencere düzenlenmesi görülür. Yaklaşık 2.05x2.05 m ölçülerindeki pencere açıklıkları kaba yonu taşlarla çerçevesidir (Aydoğan İşler ve İşler, 2009: 256).

Yapının cephe düzenlemesi son derece sade olup sağ ve sol cepheleri simetrik bir şekilde düzenlenmiştir. Yapının ana giriş kapısı olan batı kapısı cephenin merkezinde yer almaktadır. Kapı üzerinde ise geleneksel Niğde yapılarında sıkça karşımıza çıkan gül pencere bulunmaktadır. Yapının ikinci giriş cephesi olan doğu cephesi de aynı şekilde simetrik bir düzenlemeye sahiptir. Giriş kapısı doğu cephesinin merkezinde yer almakta ve kapı üzerinde kareye yakın bir pencere yer almaktadır. Yapının kuzey ve güney cepheleri de giriş cephelerinde olduğu gibi simetrik bir düzenlemeye sahiptir (Akçaözöğlü vd., 2019: 280). Yapının iç kapı ve pencere doğramalarında ahşap kullanılmıştır. Dışa açılan kapılara ise sonradan tek kanatlı birer demir doğrama kapı eklenmiştir.

Yapının iç zemini kare karolarla, daha sonradan tuvalete dönüştürülen sınıfın zemini ve duvarları ise seramikle döşelidir. 4.80 m yüksekliğindeki binanın iç duvarlarının tamamı sıvalı

ve badanalıdır. Koridordan sınıf ve odalara 0.80 m genişliğinde ve 2 m yüksekliğindeki ahşap doğramalı ve tek kanatlı olan kapılardan geçilir. Sınıfların pencereleri iç zeminden 1.30 m yüksekliğindedir. Ahşap doğramalı, yedi bölümlü pencerelerin yanlardaki dikine dikdörtgen ikişer bölümü açılır-kapanır biçimde yapılmıştır. Sınıfların tavanlarının kirişlemesi üstten ahşap kaplamalıdır. Bina 2.00 m yüksekliğinde ahşap kırma çatı ile örtülüdür (Aydoğan İşler ve İşler, 2009: 256).

Görse 3. Etiler İlkokulu Cepheleri Rölöve Projesi.

Görse 4. Etiler İlkokulu Batı Cephesi.

Görse 5. Etiler İlkokulu Doğu Cephesi.

Kemerhisar Etiler İlkokulu Örtü Sistemi

Kemerhisar Etiler İlkokulu binası, Ulusal Mimarlık Dönemi tip projeler ile inşa edilen eserler içerisinde olup, dönem özelliğine uygun olarak içten ahşap kirişlemeli dıştan Marsilya tipi kiremit kaplamalı kırma çatı ile örtülüdür. Cephede göze çarpan geniş saçaklar ve dik açılı, içten ahşap kirişlemeli kırma çatı, Ulusal Mimarlık Dönemi karakterini ortaya koyan önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapının tavanı içten beyaz yağlı ahşap kaplamalı olup dıştan ise kırma çatı Marsilya tipi kiremitlerle kaplanmıştır. Çatı kaplamasında kullanılan kiremitlerde üretim tarihi olarak 1956 yılı okunur. Yapının örtü sisteminin 1966 yılında özgün yapılarının tamamında karşımıza çıkmakta olup modernleşen mimarî anlayışını sergileyen unsurlardan biri olarak göze çarpmaktadır. Formunun korunarak tadilat gördüğü yapıda karşılaşılan ahşap kaplama dıştan Marsilya tipi kiremit örtülü kırma çatı, tip projeler ile inşa edilen ilkokul yapılarının tamamında karşımıza çıkmakta olup modernleşen mimarî anlayışını sergileyen unsurlardan biri olarak göze çarpmaktadır. Eğitim yapılarında görülen geniş saçaklar ve payandalar Etiler İlkokulu'nda karşımıza çıkmamaktadır. Sudan arınım oluk yardımı ile sağlanmış olmakla birlikte özgün değildir.

Görsel 6. Kemerhisar Etiler İlkokulu Kırma Çatı.

Görsel 7-8. Ahşap Kirişler Detay.

Malzeme ve Teknik Özellikleri

Etiler İlkokulu örtü sisteminin iç kısmında ahşap kullanılmıştır. Dış kısımda ise kırma çatı üzerine Marsilya tip kiremitler ile kaplandığı görülmektedir. Yapı moloz taş yığma tekniği ile inşa edilmiş olup duvarlar dışta toprak zeminden inşa edilmiştir. Dış cephe malzeme özellikleri ise köşe kısımlar düzgün kesme taş kullanılarak bir süsleme yapılmış ve cepheye hareketlilik kazandırılmıştır. Yapıda duvarlarda kesme sıva üzeri boyalıdır. Cephelerde pencere ve kapıların etrafında kullanılan çıkıntılı taşlar duvar yüzeyinde taşırılarak özgün haliyle bırakılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Cumhuriyetle birlikte ele alınan konuların başında modern bir toplum inşa etmek ve halkın bilinç düzeyini yükseltmek gelmektedir. Halkın bilinç düzeyinin yükseltilmesiyle modern bir toplum yaratma sürecinin eğitimle gerçekleştirilebileceği düşüncesiyle, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde okul binalarının inşa edilmesine önem verilmiştir. Halkın modernleşmesinin aracı olarak görülen eğitim ve öğretime son derece önem verilmiş, bu doğrultuda modern anlayışta yeni mimarî eserler üretilmiştir. İlköğretimin, eğitim sürecinin temelini oluşturması nedeniyle ilkokul binalarına özel bir önem verilmiştir. Cumhuriyet'in ilanından başlayarak 1930'lu yıllara kadar devam eden süreçte I. Ulusal Mimarlık Dönemi özelliklerini yansıtan ilkokul binaları tasarlanarak inşa edilmiştir. Aynı dönemde en çok uygulanan projelerden biri Mimar Mukbil Kemal Taş tarafından hazırlanan ve Ankara'da Gazi ve Latife okullarında uygulanmış olan projedir (Sahtiyancı ve Benli Yıldız, 2020: 598). Modernleşen mimarî kendini plan ve cephe düzenlemesinde gösterdiği kadar örtü sisteminde de göstermektedir. Yeni bir üslup ve anlayışla inşa edilen yapılarda yeni bir örtü sistemi karşımıza çıkmaktadır. Ulusal Mimarlık anlayışı ile inşa edilen okulların tamamında ahşap kirişlemeli Marsilya tipi kiremit kaplamalı kırma çatı karşımıza çıkmaktadır. Kemerhisar Etiler İlkokulu binası da Erken Cumhuriyet döneminde eğitim politikalarının sonucu Mukbil Kemal Taş tarafından hazırlanan tip projeler ile inşa edilen ilkokul binalarının tipik bir örneğini oluşturmaktadır.

Etiler İlkokulu dönemi, çatı tipi, örtü malzemesi, saçak sistemi, çatı konstrüksiyonu vb. özellikleri dikkate alınarak Edirne Karaağaç Mektebi, Akşehir Gazi Mustafa Kemal İlkokulu, Bursa Atatürk İlkokulu, Merzifon Kara Mustafa Paşa İlkokulu, Ödemiş Konaklı Adagüre İlkokulu ve Düzce Orhan Gazi İlkokulu ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir (Tablo 1).

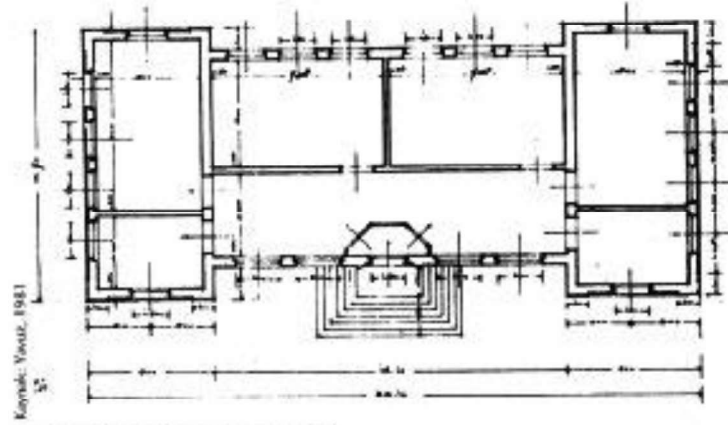
Tablo 1.

Karşılaştırma Tablosu.

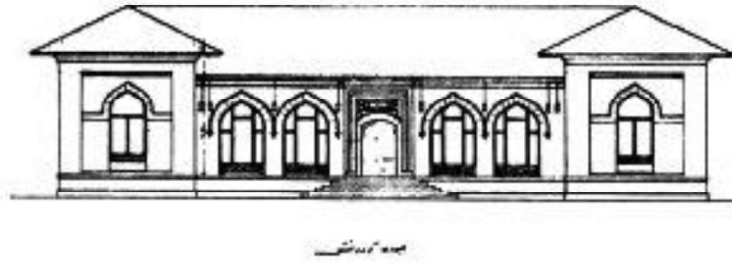
YAPI	Dönemi	Kat Adedi	Dış Şekline Göre Çatı Tipi	Çatı Örtü Malzemesi	Geniş Saçak	Çatı Konstrüksiyonu	Sudan Arınım Oluk, çörten vb.	Cephe ve Çatı Düzeni Gösteren Çizim-Fotoğraf
Etiler İlkokulu	I. Ulusal Mimarlık	1	Kırma Çatı	Marsilya Tipi Kiremit	x	Ahşap	Oluk	
Edirne Karaağaç Mektebi	I. Ulusal Mimarlık	1	Kırma Çatı	Marsilya Tipi Kiremit	x	Ahşap	Oluk	
Akşehir Gazi Mustafa Kemal İlkokulu	I. Ulusal Mimarlık	2	Kırma Çatı	Marsilya Tipi Kiremit	x	Ahşap	Oluk	
Bursa Atatürk İlkokulu	I. Ulusal Mimarlık	2	Kırma Çatı	Marsilya Tipi Kiremit	x	Ahşap	Oluk	
Merzifon Kara Mustafa Paşa İlkokulu	I. Ulusal Mimarlık	2	Kırma Çatı	Marsilya Tipi Kiremit	x	Ahşap		
Ödemiş Konaklı Adagüre İlkokulu	I. Ulusal Mimarlık	1	Kırma Çatı	Marsilya Tipi Kiremit	x		Oluk	
Düzce Orhan Gazi İlkokulu	I. Ulusal Mimarlık	2	Kırma Çatı	Marsilya Tipi Kiremit	x	Ahşap	Oluk	

Edirne Karaağaç Mektebi

Kemerhisar Etiler İlkokulu binası, plan ve örtü sistemi bakımından Edirne Karaağaç Mektebi ile oldukça paralellik göstermektedir. Yapı, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Edirne Karaağaç mektebinin planında müdür ve öğretmenler odasının yer almaması, Etiler İlkokulu binasından ayıran bir özelliktir. Bununla birlikte Etiler İlkokul binasında iki giriş bölümü bulunurken, Edirne örneğinde tek giriş bölümü yer almaktadır. Edirne Karaağaç Mektebi planı çizilmiş olmasına rağmen inşa edilmemiştir (Aydoğan İşler ve İşler, 2009: 267).

1. Edirne Karaağaç Mektebi, plan

Görsel 9. Edirne Karaağaç Mektebi Planı.

Akşehir Gazi Mustafa Kemal İlkokulu

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi binalarından biri olan Akşehir Gazi Mustafa Kemal İlkokulu, cephe ve örtü sistemi özellikleri bakımında Etiler İlkokulu ile benzer özellikler gösterir. Bina, zemin kat planında dikdörtgen bir plan şemasına sahip olup üstten ahşap kirişlemeli, dıştan Marsilya tipi kiremitle kaplanmış olup kırma çatılıdır. Bununla birlikte bina malzeme kullanımı, iki katlı düzenlemesi ve sivri kemerli pencere düzenlemesiyle Kemerhisar Etiler İlkokulu binasından ayrılmaktadır.

Görsel 10. Akşehir Gazi Mustafa Kemal İlkokulu.

Görsel 11. Akşehir Gazi Mustafa Kemal İlkokulu.

Bursa Atatürk İlkokulu

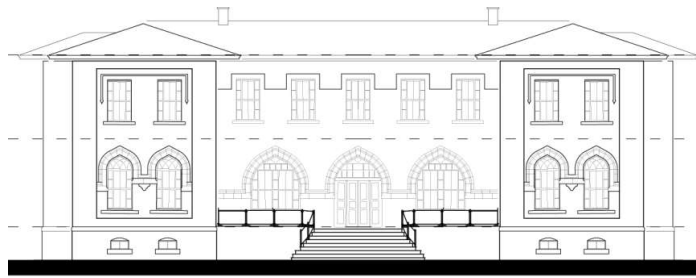
Bursa Atatürk İlkokulu binası da örtü sistemi bakımından Kemerhisar Etiler İlkokulu binası ile benzer özellikler sergilemektedir. Yapı, geniş saçaklara sahip olup kırma çatı ile örtülmüştür. İçten ahşap kirişlemeli dıştan Marsilya tipi kiremit ile kaplanmıştır (Parlak, 2018: 93). Yapı, kesme taş malzemesi, iki katlı düzenlemesi ve sivri kemerli pencereleri ile Kemerhisar Etiler İlkokulu binasından ayrılmaktadır.

Görsel 12. Bursa Atatürk İlkokulu.

Merzifon Kara Mustafa Paşa İlkokulu

Örtü sistemi bakımından Kemerhisar Etiler İlkokulu ile benzerlik gösteren bir diğer bina Ulusal Mimarlık üslubu ile inşa edilen Merzifon Kara Mustafa Paşa İlkokulu binasıdır. Yapının örtüsü kırma çatılı olarak tasarlanmış ve saçakları, I. Ulusal Mimarlık Dönemi özelliği olarak geniş tutulmuş, saçakların alt kısımları ahşap ile kapatılmıştır. Yapının kırma çatısı Marsilya tipi kiremit kaplamalıdır. Bu bina, iki katlı düzenlemesi ve alt katında yer alan sivri kemerli pencereler ile Kemerhisar Etiler İlkokulu binasından ayrılmaktadır (Parlak, 2018: 93).

Görsel 13. Merzifon Kara Mustafa Paşa İlkokulu.

Ödemiş Konaklı Adagüre İlkokulu

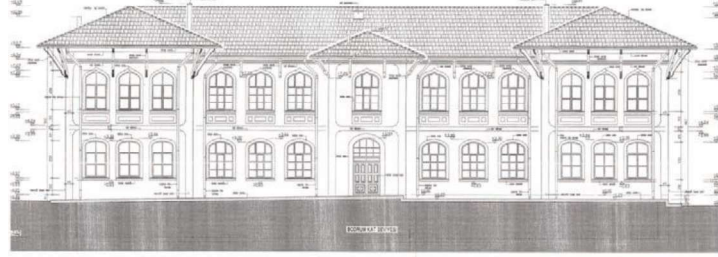
Ödemiş Konaklı Adagüre İlkokulu gerek yapısı gerek plan şeması gerekse örtü sistemi bakımından Etiler İlkokulu binası ile benzer özellikler gösteren bir diğer yapıdır. Yapının çatısı içten ahşap kirişlemeli dıştan Marsilya tipi kiremit kaplı kırma çatılıdır. Yapı, sivri kemerli pencere düzenlemesi ile Etiler İlkokulu binasından ayrılmaktadır.

Görsel 14. Ödemiş Konaklı Adagüre İlkokulu.

Orhan Gazi İlkokulu

Düzce ilinde yer alan Orhan Gazi İlkokulu plan ve örtü sistemi bakımından Etiler İlkokulu ile benzer özellikler sergilemektedir. Yapı, dikdörtgen plan şemasına sahip olup kırma çatı ile örtülüdür. Çatısı içten ahşap kirişli, dıştan Marsilya tipi kiremit kaplamalıdır. Orhan Gazi İlkokulu iki katlı düzenlemesi, pencere düzenlemesi ve spor salonu ile aktivite odalarının bulunması bakımından Etiler İlkokulu binasından ayrılmaktadır.

Görsel 15. Düzce Orhan Gazi İlkokulu.

Sonuç

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte toplumun genelinde modernleşme ve yenileşme hareketleri oluşmuş, yenileşen sistem ile birlikte yeni eğitim yapılarına ihtiyaç duyulmuştur. Eğitim yapıları içerisinde ise en çok önem verilen yapılar, ilkokul binaları olmuştur. İlkokul eğitimi, halkın bilinçlendirilmesi için temel taşların atıldığı kurumlar olarak görülmüş ve bu doğrultuda ilkokul binalarının yapımına özel önem verilmiştir.

Ulusal Mimarlık üslubu ile inşa edilen eğitim yapılarına bakıldığında ortak özellikler sergilediği görülmektedir. Bunun nedeni, bu yapıların artan ihtiyaç doğrultusunda üretilen tip proje esas alınarak inşa edilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu yapılar, inşa edildikleri bölgelere ve bölgelerin nüfus yoğunluğuna göre küçük farklılıklar gösterse de genellikle simetrik dikdörtgen bir plan şeması, cephenin merkezinde yer alan giriş açıklıkları ve dikdörtgen veya kare dersliklerden oluşmaktadır. Yapıların üzeri içten ahşap kirişli kırma çatı ile örtülü olup, çatılar Marsilya tipi kiremit kaplı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla beraber dönem özelliği olarak yapılar da geniş saçak özelliği de ortak özellik olarak karşımıza çıkan unsurlardan biridir. Ulusal Mimarlık Dönemi eğitim yapılarında gözlemlenen üslup anlayışı Etiler İlkokulu'nda da karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla Anadolu'nun birçok merkezinde görülen geniş saçak ve kırma çatı örtü düzenlemesi burada da görülmektedir.

Etiler İlkokulu'ndan farklı eğitim yapılarından biri olan Merzifon Kara Mustafa Paşa İlkokulu iki katlı düzenlemesi ve alt katında yer alan sivri kemerli pencereler ile Kemerhisar Etiler İlkokulu binasından ayrılmaktadır. Akşehir Gazi Mustafa İlkokulu 'da malzeme kullanımı, iki katlı düzenlemesi ve sivri kemerli pencere düzenlemesiyle Kemerhisar Etiler İlkokulu binasından ayrılmaktadır. Bursa Atatürk İlkokulu'da iki katlı düzenlemesi ve sivri kemerli pencereleri ile Kemerhisar Etiler İlkokulu'ndan ayrılmaktadır. Orhan Gazi İlkokulu iki katlı düzenlemesi, pencere düzenlemesi ve spor salonu ile aktivite odalarının bulunması bakımından Etiler İlkokulu binasından ayrılmaktadır. Ödemiş Konaklı Adagüre İlkokul yapısı gerek plan şeması gerek örtü sistemi bakımından Etiler İlkokulu binası ile benzer özellikler gösteren bir diğer yapıdır. Yapının çatısı içten ahşap kirişlemeli, dıştan Marsilya tipi kiremit kaplı kırma çatıdır. Etiler İlkokulu'ndan tek farkı sivri kemerli pencere düzenlemesidir. Yapıların örtü sistemi incelendiğinde değişen ve gelişen mimarî anlayışla birlikte Cumhuriyetin erken yıllarından itibaren yapıların örtü sistemlerinde de değişme gözlemlenmiştir.

Kemerhisar Etiler İlkokulu binası da tip proje ile inşa edilen ilkokullar arasında yer almakta olup Ulusal Mimarlık Dönemi özelliklerinin tümünü bünyesinde taşımaktadır. Yapı, dönem özelliği olarak oldukça sade tasarlanmış olup, derslikler işlevsel olarak planlanmıştır. Yapının üzeri Ulusal Mimarlık Dönemi diğer eğitim yapılarında da görülen kendine has özellikler göstermektedir. Yapı, yüzyıla yakın kullanım süresi içerisinde birtakım onarım çalışmalarına maruz kalmış olmakla birlikte özgün mimarî özellikleri zarar görmemiştir. Etiler İlkokulu, gerek milli değerlerimizden olan Ulusal Mimarlık üslubu özelliklerini taşıması gerekse kent belleğinde önemli bir yere sahip olması bakımından son derece önem taşımakta olup, Kemerhisar içerisinde başka bir örneği bulunmayan yapı, özgün mimarî özellikleri ile korunması gereken değerlerimiz arasında yer almaktadır.

Kaynaklar

- Akçaözoğlu, S., Gökçe, M. ve Efe Yavaşcan, E. (2019). Kemerhisar Etiler İlkokulu'nun Restorasyon Önerisi ve Tyana Kazı Evi Olarak İşlevlendirilmesine Yönelik Çalışmalar. Ed. O. Doğanay içinde, *Tyana: Kazı ve Araştırmalar I*, s. 275-301. İstanbul.
- Alsaç, Ü. (1973). Türk Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Devrindeki Evrimi. *Mimarlık*, Sayı: 11-12, 12-25.
- Arslanoğlu, İ. (2001). *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, 1923-1938*. Ankara.
- Aydoğan İşler, N. ve İşler, B. (2019). Kemerhisar'da Ulusal Mimarlık Döneminden Bir Eser: Etiler İlkokulu. Ed. O. Doğanay içinde, *Tyana: Kazı ve Araştırmalar I*, s. 249-275. İstanbul.
- Başkan, S. (2016). Türk Modernleşmesi ve Erken Cumhuriyet Döneminin Milli Mimarlığı. *Turkish Studies Volume 11/13*, 97-116.
- Berges D (2002). "Tyana in Kappadokien: Von der hethitischen Residenzzur gräcorömischen Colonia", *Antike Welt*, 33/2, 177-187.
- Bryce, T., (2010). "Tabal, Luviler", Anadolu'nun Gizemli Halkı (Ed. H. C. Melchert), İstanbul, 95-97.
- Bozdoğan, S. (2012). *Modernizm ve Ulusun İnşası - Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür*. İstanbul.
- Burton, E. (2015). "Tyana", (Ed. Charles G. Herbermann) *The Catholic Encyclopedia, The Catholic Encyclopedia An International Work of Reference on The Constitution, Doctrine, 15, New York, 259.*
- Genz, H., (2011). "The Iron Age in Central Anatolia, The Black Sea, Greece, Anatolia and Europe in the First Millenium BC", *Colloquia Antiqua*, 1, 331-369.

- Gurney, O.R., The Hittites, London, 1961.
- Hild, F. & Restle, M. (1981). *Kappadokien*, Tabula Imperii Byzantini, Wien.
- Kinneir, J. M. (1818). *Journey Through Asia Minor, Armenia and Koordistan in the Years 1813 and 1814; with Remarks on the Marches of the Alexander and Retreat of the Ten Thousand*, London
- Ksenophon, A. (2010). *On Binlerin Dönüşü*, (Çev. T. Gökçöl), İstanbul.
- Kul, F. (2011). Erken Cumhuriyet Dönemi İlkokul Binaları. *Mimarlık*, Sayı: 360.
- Kurt, M.,(2010). "Tabal Ülkesi'nin Politik ve İdari Yapısı", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 127-136.
- Luckenbill, D. D., (1926). *Ancient Records of Assyria and Babylonia I*. New York.
- Metin, N, Sahin S, Sonmezer Ş, Seckin S ve Aytac N. (2023). "İstanbul Fatih'te Birinci Ulusal Mimarlık Üslubundaki Eğitim Yapıları". *Sanat Tarihi Yıllığı Journal of Art History*, 32, 453-513.
- Parlak, Ö. (2018). *Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapı Tipolojileri ve Konya'daki Eğitim Yapılarının Analizi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fenl Bilimler Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı.
- Ramsay, W. M. (1960). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, İstanbul.
- Sahtiyancı, E. ve Benli Yıldız, N. (2020). Erken Cumhuriyet Dönemi İlkokul Yapılarına Akçakoca'dan Bir Örnek: Orhan Gazi İlkokulu. *Sanat Tarihi Dergisi* 29/2, 589-603.
- Sözen, M. (1996). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarisi*. İstanbul.
- Strabon, G. (2000). *Antik Anadolu Coğrafyası*, XII-XIII-XIV (Çev. A. Pekman), İstanbul.
- Yiğit, T. (2000). "Tabal", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 40/3-4, 177-189.
- Williams, F. (1996). "Xenophon's Dana and the Passage of Cyrus' Army over the Taurus Mountains", *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 45/3, 284-314.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1: S. Akçaözoğlu, M. V. Gökçe ve E. Efe Yavaşcan (2018)
- Görsel 2: S. Akçaözoğlu, M. V. Gökçe ve E. Efe Yavaşcan, (2018)
- Görsel 3: S. Akçaözoğlu, M. V. Gökçe ve E. Efe Yavaşcan, (2018)
- Görsel 4: Etiler İlkokulu Batı Cephesi (Tyana Kazı Arşivi, 2022).
- Görsel 5: Etiler İlkokulu Doğu Cephesi (Tyana Kazı Arşivi, 2022).
- Görsel 6: Kemerhisar Etiler İlkokulu Kıрма Çatı (Tyana Kazı Arşivi, 2022).
- Görsel 7: Ahşap Kirişler Detay (Tyana Kazı Arşivi, 2022).
- Görsel 8: Ahşap Kirişler Detay (Tyana Kazı Arşivi, 2022).
- Görsel 9: Edirne Karaağaç Mektebi Planı (Aydoğan İşler ve İşler, 2019).
- Görsel 10: Akşehir Gazi Mustafa Kemal İlkokulu(Parlak, 2018).
- Görsel 11: Akşehir Gazi Mustafa Kemal İlkokulu (Parlak, 2018).
- Görsel 12: Bursa Atatürk İlkokulu (Parlak, 2018).
- Görsel 13: Merzifon Kara Mustafa Paşa İlkokulu (Parlak, 2018).
- Görsel 14: Ödemiş Konaklı Adagüre İlkokulu (Kul, 2011).
- Görsel 15: Düzce Orhan Gazi İlkokulu (Sahtiyancı ve Benli Yıldız, 2020).